

W opisie stosuj czas przeszły

Mewa żółtonoga - *Larus fuscus* Linnaeus, 1758

Status gatunku. Sporadycznie lęgowa (0-3 pary), regularnie przelotna, nieregularnie koczujący latem i skrajnie nieliczne zimująca.

Podgatunki:

L. f. fuscus był regularnie przelotny na Mazowszu.

L. f. graellsii – jedyna pewna obserwacja z 6 VI 2008 - 1 imm. w 3. roku życia sfotografowany na śmietniku w Łubnej, zaobrączkowany jako pisklę w 2006 w Calais we Francji (R. Altenburg).

Tak zwane jasne lub jasnopłaszczowe podgatunki mewy żółtonogiej (*graellsii*, *intermedius* i *heuglinii*) są według obecnej wiedzy rozpoznawalne tylko jako ptaki zaobrączkowane. Ptaki o wizualnie jasnym płaszczu obserwowano na Mazowszu 74 razy w łącznej liczebności 94 osobników, przy czym 20 os. (21%) widywano od grudnia do lutego, tymczasem nominatywnych mew żółtonogich w tym okresie obserwowano tylko 9%, bo przebywają na tropikalnych zimowiskach (cytacja). Ten odmienny rozkład obserwacji w cyklu rocznym sugeruje, że były to w większości ptaki z innych populacji.

Interesujące są obserwacje z Wisły w Kępie Nadbrzeskiej i rez. Łachy Brzeskie: V 2009 – 1 jasny ad z 3 parami lęgowymi, i w następnym roku 16 IV - 2 jasne ad, 18 IV – 3 jasne, w tym tokująca para i 24 IV 2010 - 6 jasne ad. z ciemnymi ptakami (M. Rycak, M. Sidelnik).

Poza tym, grupy jasnych ptaków widziano: 12 V 2007 – cn. 3 ad z 1 ciemnym na stawach Gałki, gm. Grębków (D. Michałowski), 24 IV 2010 - 4 ad w ujściu Wkry do Narwi (R. Miciałkiewicz, K. Mortka) i 6 IV 2013 – 3 ad we wspomnianym dużym stadzie w Warszawie.

Środowisko:

Większość stacjonarnych ptaków przebywała na rzekach (44%). Na stawach hodowlanych obserwowano 22% osobników; 8% na wysypiskach śmieci, 7% na sztucznych zbiornikach, 6% w szerszej dolinie rzeki, 4% na starorzeczach i 3% na stawach miejskich. 1% lub mniej zatrzymało się na bagnach, polach, terenach przemysłowych, oczyszczalniach ścieków, łąkach podmokłych, miastach, zabudowie podmiejskiej, parkach, rozlewiskach, kanałach ściekowych, żwirowniach.

Rozmieszczenie i liczebność ptaków lęgowych:

Dnia 9 V 1990 obserwowano intensywne toki 2 ad. na stawach w Kotuniu (A. Dombrowski), a w latach 2004–2008 widywano 1-2 pary tokujące i budujące gniazdo na Wiśle na wysokości wsi Wróble i Kobylnica, ale do lęgów nie doszło (Bukaciński i In. 2017). **Po serii lęgów mieszanych w latach 2008-2015, tuż za granicą regionu na Wiśle na wysokości wsi Zastów Karczmiski (Ł. Bednarz i inni), ...co, bo to jakieś niedokończone zdanie**

Pierwszy na Mazowszu lęg wykryto 2 V 2009 a do 25 VI obserwowano 3 pary z gniazdami i do 7 ad w koloni mew srebrzystych/białogłowych *Larus argentatus/cachinans* na wyspie wiślanej na wysokości Kepy Nadbrzeskiej w powiecie otwockim (M Sidelnik i inni za Bukaciński i inni 2017). Przynajmniej jedna z nich 20 i 25 VI wyprowadziła 2 pisklęta. Potem, 3 V 2010 obserwowano parę z gniazdowaniem prawdopodobnym na Wiśle w pow. karczewskim (M. Sidelnik, M. Rycak), ale ostatecznie wyspy zalała powódź. 9-30 IV 2017 uważano gniazdowanie za możliwe, obserwowano 1 ad. powracającego i odżywającego się w kolonii śmieszek na Wiśle w Warszawie - Kępa Zawadowska (A. Dmoch). 28 IV–5 V 2018 sfotografowano 1 ad. w parze z mewą białogłową z gniazdem wysiadywanym znowu w Kępie Nadbrzeskiej (M. Sidelnik, T. Górny, B. Lontkowski za Komisja Faunistyczna 2019). W V-VI 2018 obserwowano 1 ad. (gniazdowanie prawdopodobne), a w maju-czerwcu 2020 potwierdzono lęg jednej pary na dachach budynków w Warszawie-Mokotów (J. Rapczyński za Komisja Faunistyczna 2021).

Migracja:

Taczanowski (1882, 1888) opisywał, że regularnie zalatywała, zwłaszcza w dolinę Wisły podczas powodzi, a najczęściej w V-VI, a więc wyraźnie później niż w XXI wieku. Jesienią widywano zwłaszcza młode pojedynczo i w małych grupach, ale wówczas nie zimowała. Również Luniak (1971) obserwował regularnie podczas przelotów i letniego koczowania.

W latach 1974-1982 dokonano 74 obserwacji łącznie 278 osobników. W latach 1983-2020 odnotowano łącznie co najmniej 1145 obserwacji i 4273 osobniki. Mewy żółtonogie przelatują szerokim frontem przez wschodnią i środkową część regionu. Obserwowano je w ponad 200 miejscach, szczególnie licznie w dolinie Wisły (w przybliżeniu 1329 osobników), zwłaszcza w Warszawie (ok. 712 os.) i Brzuminie gm. Góra Kalwaria (ok. 435 os.). Miejsca częstych obserwacji to też Siedlce (ok. 543 os), rzeka Bug (264 os), zwłaszcza Mołożew (ok. 243 os.), a także zbiornik Zegrzyński (ok. 180 os.), dawne stołeczne wysypisko śmieci Łubna

(175 os.) i Radom-Borki (164 os.). Natomiast stosunkowo niewiele jest obserwacji w dolinie Narwi i generalnie na zachód od doliny Wisły i Wkry.

Pojawy mew żółtonogich w danym miejscu zmieniają się bardzo w zależności od warunków lokalnych, dodatkowo dużą rolę ma intensywność obserwacji. Na przykład wiosną na stawach w Siedlcach od 1992 obserwowano tylko grupki kilku, a czasem kilkanaście osobników, a wiosną 1997 wytworzyło się noclegowisko do 57 ad. (Gołowski i Sachanowicz 1997, Sachanowicz 1999) i powtórnie w 2001 do 44 os i w 2006-2007 do 28 os. (A. Gołowski). W Mołożewie wiosną 1985 nie obserwowano tego gatunku (SKO Siedlce), w 1991-1999 odnotowano kilkanaście obserwacji (P. Chylarecki i inni), a potem nie ma żadnych obserwacji. Skłania to do dużej ostrożności w formułowaniu wniosków o ogólnych trendach na podstawie danych z regionu. Roczna ilość stwierdzeń w regionie (Ryc. 1, **gdzie jest ta rycina???**) wahała się, ze znacznie bardziej intensywnym przelotem w latach 1995-1998 i 2013, ale bez wyraźnego trendu.

Przyczyny zmian liczebności:

Od lat 1980. lęgowa populacja w Europie Zachodniej znacznie wzrosła (Keller i inni 2020), stąd można spodziewać się częstszych obserwacji jasnych podgatunków. Jednak wzrostowy trend obserwowany w wieku XX, uległ w ostatnich dekadach wyhamowaniu i nawet odwróceniu w dawnych ważnych miejscach gniazdowania, głównie z powodu drapieżnictwa i pogorszenia warunków pokarmowych (Keller i in. 2020). Według cytowanej pracy, ekspansja mewy żółtonogiej na śródlądzie zbiegła się z kolonizacją terenów zurbanizowanych, zwłaszcza w NW Europie, szczególnie w Wielkiej Brytanii. Ponadto niszczenie lęgów w koloniach spowodowało rozproszenie ptaków i mogło przyczynić się do zaobserwowanych zmian zasięgu. Z kolei w Skandynawii wykazano akumulacje spożytych na zimowiskach toksyn, które były odpowiedzialne za znaczne straty w lęgach, co wyjaśniałoby brak rozszerzania zasięgu mewy żółtonogiej, a nawet jego zmniejszanie w tej części Europy w porównaniu z innymi krajami. Powyższe fakty mogą tłumaczyć dość silne roczne wahania liczebności tego gatunku na Mazowszu.

Wędrówki:

Mewy żółtonogie obserwowano we wszystkich miesiącach roku. Wyraźny przelot wiosenny trwał od drugiej dekady marca do pierwszej dekady maja, kiedy zanotowano 42% obserwacji

i 56% osobników. Wyraźny szczyt przelotu widoczny jest w połowie kwietnia. (Ryc. 2, [gdzie ta rycina???](#)). Nieregularnie obserwowana była latem: w czerwcu i początku lipca.

Pojawy polęgowe i przelot jesienny były mniej intensywne (ok. 34% obserwacji i 31% osobników) i rozciągnięte w czasie. Rozpoczęły się w trzeciej dekadzie lipca, i nasilały na początku września, z wyraźnym szczytem w drugiej dekadzie września. W końcu listopada przelot płynnie przechodzi w zimowanie.

Podczas długodystansowego przelotu zarejestrowano 4% obserwacji i 9% osobników. W regionie regularnie obserwowano stadka mew żółtonogich podczas długodystansowej migracji na dużej wysokości, również nad krajobrazem rolniczym lub lasami, z daleka od zbiorników wodnych. Przeloty te były odmienne od typowych lotów z żerowiska na noclegowisko mew.

Okres przebywania: Ptaki zatrzymywały się zwykle krótko w jednym miejscu. Podczas codziennych obserwacji w Siedlcach, Mołóżewie i Brzuminie stale zmieniała się liczebność osobników na monitorowanym terenie.

Stadność: Wielkość stad zawierała się w przedziale do maksymalnie 69 os. Największe stado zauważono 6 IV 2013 – 69 ad, w tym 3 z jasnym płaszczem na J. Czerniakowskim w Warszawie (Ł. Matyjasiak, A. Marczewski). Największe stada wiosenne obserwowano w 2. dekadzie kwietnia: 17, 18 i 20 IV 1997 – odpowiednio: 57, 42 i 44 ad. na noclegowisku w Siedlcach (K. Sachanowicz), 35-38 ad. przelatujących na N nad Mogielnicą, gm. Jabłonna Lacka (17 IV 1987, M. Rzępała) i ok. 35 w Mogielnicy w powiecie grójeckim (18 IV 1981, S. Chmielewski).

Największe stada w regionie obserwowano jesienią w Brzuminie, gm. Góra Kalwaria: ok. 65 i 14 (23 IX 1998); 34 i 10-15 przelatujących na południe (21 IX 1995) i ok. 35 (19 X 1996, SOKNL SGGW).

Wielkość stada (liczba os.):	1	2-10	11-20	20-30	31-69
Liczba spotkań:	636	418	59	16	16
Łączna liczba os.:	636	1612	875	423	729

Struktura wiekowa: Ptaki dorosłe stanowiły 87%, a młode i niedojrzałe tylko ok. 13% osobników. Młode mewy żółtonogie obserwowano nielicznie, w odróżnieniu od dużej proporcji młodych ptaków w populacji mewy srebrzystej i białogłowej (J. Dyczkowski). Małe

stadka młodych rejestrowano od lipca do listopada, maksymalnie 15 os. 31 VII 1986 na noclegowisku w Mołożewie (SKO). W pozostałych miesiącach obserwowano tylko samotne lub po dwa ptaki niedojrzałe, co zapewne wynika z pozostawiania młodych na zimowiskach afrykańskich (Snow i Perrins 1998).

Zimowanie: Przelot jesienny przechodził w skrajnie nieliczne zimowanie. Dawniej odnotowano późne obserwacje większych stadek: 6 XII 1987: 13 ad. z 2 imm i 7 ad, oraz 20 XII 1987. - 23 ad z 1 imm. oraz 4 ad. na Wiśle w Warszawie (J.P. Cygan).

Obserwacje grudniowe i styczniowe były dość częste - odpowiednio 47 obserwacji i 112 osobników oraz 106 obserwacji i 232 osobniki, szczególnie w 2. dekadzie stycznia podczas akcji liczeń ptaków zimujących (Dombrowski i in. 1997), na przykład na Wiśle w Warszawie policzono 14 I 1988 – 17 os i 19 I 1994 – 11 os (KNL). Natomiast w lutym i początku marca mewy żółtonogie obserwowano rzadko: 27 obs. i 37 os.

Brak info o zimowaniu po roku 2000 (+sprawozdania w KULONIE 2011-2020)

Literatura

Bukaciński D., Keller M., Buczyński A., Bukaciński M. 2017. Awifauna lęgowa koryta środkowej Wisły w roku 2009 - zmiany liczebności i rozmieszczenia w ciągu ostatnich 36 lat. W: Keller M., Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. Wyd. M-ŚTO, Pionki, s. 31-97.

Dombrowski A., Keller M., i Chmielewski S. 1997. Zmiany liczebności ptaków wodnych zimujących na Nizinie Mazowieckiej w latach 1984-1993. Kulon 2(2): 103-127.

Goławski A., Sachanowicz K. 1997 Występowanie mew w cyklu rocznym w Siedlcach. Kulon 2:41-46.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Martí, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-G. & Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Sachanowicz K. 1999. Noclegowisko mew żółtonogich *Larus fuscus* pod Siedlcami. Kulon 4 (1-2):76-77.

Snow D.W., Perrins C.M. (eds.) 1998. The Birds of Western Palearctic. Concise Edition. Oxford University Press.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe. I-II. Kraków.

Tomiałojc L. 1990. Ptaki Polski. Rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.

Jerzy Dyczkowski

Streszczenie:

Sporadycznie lęgowa (0-3 par), regularnie przelotna i bardzo nielicznie zimująca.

Obserwowano 3 pary z gniazdami w 2009 i lęg mieszany z mewą białogłową w 2018 na Wiśle w Kępie Nadbrzeskiej. Gniazdowanie prawdopodobne w 2018 i 1 para lęgowa w 2020 na dachach budynków w Warszawie-Mokotów.

Przelot wiosenny trwał od drugiej dekady marca do pierwszej dekady maja, z wyraźnym szczytem w połowie kwietnia (Rys. 2). Przelatywała szerokim frontem przez wschodnią i środkową część regionu, wyraźnie rzadziej na zachód od linii Wisły i Wkry. Nieregularnie obserwowana latem. Mniej intensywny przelot jesienny rozpoczął się w 3. dekadzie lipca i nasila na początku września, z wyraźnym szczytem w drugiej dekadzie września. Odlot płynnie przechodzi w bardzo nieliczne zimowanie. Pospolicie przelatywał podgatunek *fuscus*. Podgatunek *graellsii* obserwowano 6 VI 2008. - 1 zaobrączkowany im. w Łubnej. Poza tym 74 obserwacji 94 osobników mew żółtonogich o wizualnie jasnym płaszczu.